

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΓΑΡΥΤΗΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1948

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΟΡΤΣΙΑ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ἀπόφασή της θὰ εἶχε βαρύτερες συνέπειες καὶ γι' αὐτὸ ἄλλωστε διατηρεῖ ἢ πράξη της ὅλη της τὴν ἀξία· ἀλλὰ γιατί θρῖσκει σήμερα δικαιολογημένη σ' ἓνα συνεργάτη της μιὰ λιποψυχία καὶ λιποταξία, μιὰ ἐλλείψη σθένους καὶ φρονήματος, ποὺ δὲν ἐπέδειξε αὐτὴ καὶ μαζί της καὶ ἡ μέγιστη πλειοψηφία τοῦ πνευματικοῦ κόσμου;

Ἄλλ' ἄς δεχθῶμε ὅτι ἐξαιρετικὰ γιὰ τὸν κ. Μελά οἱ Γερμανοὶ τοῦ ἔκαναν τὴν τιμὴ νὰ ἐξασκῆσουν ἐπάνω του «πίεση». Παύει γι' αὐτὸ νὰ εἶναι ἀσυγχώρητος ὁ λογοτέχνης καὶ δημοσιογράφος αὐτὸς ποὺ γιὰ νὰ μὴν ὑποστῇ καμιά ταλαιπωρία (γιατὶ ἀσφαλῶς δὲν κινδύνευε νὰ τουφεκισθῇ!) ἔσπευσε μὲ τὴ συνειθισμένη του εὐκολία στὸν προσανατολισμὸ μὲ τὸν ἄνεμο ποὺ πνέει, νὰ γίνῃ ταπεινὸ ὄργανο τοῦ καταχτητῆ τῆς πατρίδας του;

Μὲ εὐχαριστίες γιὰ τὴ φιλοξενία
καὶ φιλικὸς χαιρετισμὸς

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

Ἡ ἱστορική μέθοδος στὴ μελέτη τῆς λογοτεχνίας.

Θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ διατυπώσω στὸ σημειώμα μου τοῦτο μερικὲς παρατηρήσεις στὴν κριτικὴ ποὺ δημοσίευσε ὁ κ. Γιάννης Χατζίνης γιὰ τὸν «Κωστὴ Παλαμᾶ» τοῦ κ. Κ. Θ. Δημαρᾶ στὸ τεῦχος 508 (σελ. 799-800) τῆς «Νέας Ἑστίας». Δὲν πρόκειται νὰ συζητήσω τὸ ἔργο ποὺ ἔκρινε ὁ κ. Χατζίνης. Θέλω μονάχα νὰ παρατηρήσω πῶς δὲν μπορῶ νὰ συμφωνήσω μὲ ὅσα γράφει ὁ ἐκλεκτὸς κριτικὸς τῆς «Νέας Ἑστίας» γιὰ τὴ μέθοδο τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Δημαρᾶ.

Ἀνήκει ἀσφαλῶς ὁ κ. Χατζίνης σ' ἐκείνους ποὺ δυσκολεύονται νὰ καταλάβουν ὅτι πρὶν ἔρθῃ ἐκεῖνο ποὺ ὀνομάζουν «μελέτη πνευματικῆς διαισθήσεως» ἢ τουλάχιστο παράλληλα μ' αὐτὴν πρέπει νὰ καλλιεργηθοῦν οἱ «μελέτες διαπιστώσεων». (Ἄς δεχθῶμε τὸ μειωτικὸ ὡς ἓνα σημεῖο χαρακτηρισμοῦ). Δὲ φαίνεται νὰ δέχονται ὅσοι σκέπτονται ὅπως ὁ κ. Χατζίνης πῶς ἂν ἡ λογοτεχνικὴ κριτικὴ ἔχει κάθε δικαίωμα νὰ ἀντικρύξῃ ὑποκειμενικὰ τὸ θέμα της ἢ πῶς ἂν ἡ «δαισθητικὴ ἔρευνα» ἔχῃ κι' αὐτὴ τὸ λόγο της νὰ ὑπάρχῃ, ὅμως ἰδίως ἡ δευτέρη τούτη προϋποθέτει τὴν ἔρευνα, τὴ διαπίστωση, ποὺ τῆς εἶναι ἀπαραίτητη σὰν ἀφετηρία γιὰ κάθε δικὴ της ἐρμηνεία.

Ἀκόμη καὶ σὲ τὴν πνευματικὴ τους ἱστορία ἔχει γίνῃ ἀντικείμενο ἐξουχιστικῶν μελετῶν μὲ τὴν ἱστορικὴ μέθοδο, μελετητὲς μὲ ζῆλο καὶ ἀφοσίωση καλλιεργοῦν τὴν ἱστορικὴ θετικὴ ἔρευνα τῆς λογοτεχνίας. Θὰ ἦταν λοιπὸν μεγάλο σφάλμα, ἂν ἐμεῖς προτοῦ ἐρευνήσωμε θετικὰ καὶ μεθοδικὰ τὴν πνευματικὴ μας ἱστορία, προτοῦ διαπιστώσωμε τὰ πραγματικὰ γεγονότα καὶ ὀδηγηθῶμε στὴν ἐρμηνεία τους, θελήσωμε δαισθητικὰ νὰ ἀναζητήσωμε τὴν ἀλήθεια. Τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς τέτοιας ἀντιμετώπισης τῶν πραγμάτων, πολὺ φοβοῦμαι, θὰ ἦταν κολὸ συζητήσιμα, ὅταν μάλιστα συνεπικουρῇ καὶ

κάποια προχειρολογία ἢ ὁ αὐτοσχεδιασμὸς τοῦ Νεοέλληνα.

Γιὰ τοῦς λόγους αὐτοὺς ἐγώ, ἀντίθετα ἀπὸ τὸν κ. Χατζίνη, ξέροντας πόσο λίγοι εἶναι ἀνάμεσά μας οἱ μελετητὲς ποὺ ἐργάζονται συνειδητὰ μὲ ἐπιστημονικὴ μέθοδο, θεωρῶ κέρδος γενικώτερο τῶν νεοελληνικῶν ἐρευνῶν, ἂν χάσῃ τὸν κ. Δημαρᾶ ἢ λογοτεχνικὴ κριτικὴ (αὐτὴ ἔχει πολλοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς ἀντιπροσώπους στὸν τόπο μας) καὶ τὸν κερδίσῃ ὀριστικὰ ἢ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ποὺ ὅταν γίνεται μὲ νοημοσύνη, εὐσυνειδησία καὶ εὐθύτητα καὶ ἀκόμη μὲ πλήρη συνείδηση τῶν μέσων καὶ τῆς ἀξίας των, ὀδηγεῖ σὲ θετικὰ ἀποτελέσματα, ὅσο καὶ ἂν τὰ χαρακτηρίζωμε συχνὰ — καὶ εἶναι πολλὲς φορὲς — προσωρινὰ.

Ὅπως ὅποτε γιὰ τὴν ὥρα λυπηρὸ εἶναι ὅτι, καθὼς δὲν ἔχει ὀργανωθῆ σ' ἐμᾶς ἐπιστημονικὴ κίνηση σοβαρὴ στὸν τομέα τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, καθὼς δὲν ἔχομε ἓνα φιλολογικὸ περιοδικὸ στὸν τόπο μας ἀποκλειστικὰ ἀφιερωμένο στὴν ἔρευνα τῆς λογοτεχνίας μας μὲ τὸ πνεῦμα τῆς «ἱστορίας τῆς λογοτεχνίας», ἔργα μας συγκροτημένα μὲ ἐπιστημονικὴ μέθοδο κρίνονται καμιά φορὰ ἀπὸ ἀνθρώπους, λαμπροὺς ἴσως σὲ ἄλλους τομεῖς, ἀλλὰ ἐντελῶς ἀναρμόδιους νὰ ἀποφανθοῦν σὲ πεδία ποὺ τοῦς εἶναι ὀλότελα ξένα.

Τὴ «ζέστα ψυχῆς» φαίνεται νὰ τὴν ἀρνήται ἀπὸ τὰ πρὶν ὁ κ. Χατζίνης στοὺς ἐπιστήμονες ἐρευνητὲς τῆς λογοτεχνίας. Ἐκτὸς ποὺ καὶ ἀνάμεσά μας μερικοὶ (καὶ σ' αὐτοὺς πρῶτος καὶ καλύτερος ὁ κ. Δημαρᾶς) μπορεῖ νὰ νιώθουν κάποια «ζέστα ψυχῆς», εἶναι βέβαιον πῶς ἢ τυχόν ὑστέρηση στὸ σημεῖο αὐτὸ τῶν προσώπων ποὺ καλλιεργοῦν τὴν ἐπιστήμη, δὲν ἀποτελεῖ ἐπιχείρημα κατὰ τῶν μεθόδων τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τους.

Εἶθε οἱ νεοελληνικὲς ἑδρες τῶν πανεπιστημίων μας νὰ βοηθήσουν στὴ δημιουργία μιᾶς παράδοσης γιὰ ἀληθινὴ ἔρευνα, ποὺ ἀπ' αὐτὴν θὰ ἔχῃ πολλὰ νὰ κερδίσῃ ἢ μελέτη τῆς πνευματικῆς ἱστορίας μας. Φτάνει μονάχα ἡ παράδοση αὐτὴ νὰ οἰκοδομηθῇ σὲ γερὰς ἐπιστημονικὲς βάσεις καὶ ὄχι μὲ αὐτοσχεδιασμοὺς, ποὺ συχνὰ ὡς τῶρα μᾶς κυβερνήσανε.

Σκόπιμα στὶς παρατηρήσεις μου αὐτὲς ἀγχιεῖα σημεῖα κάπως γενικώτερα καὶ δὲ θέλησα νὰ συζητήσω λεπτομερειακὰ τὴν κριτικὴ τοῦ κ. Χατζίνη. Αὐτὸ θὰ μᾶς ὀδηγοῦσε μακριὰ καὶ χωρὶς γενικώτερο ὄφελος γιὰ τὴ συζήτηση.

Ε. ΚΡΙΑΡΑΣ

Ὁ κ. Γιάννης Χατζίνης διάβασε χειρόγραφο τὸ σημείωμα τοῦ κ. Ε. Κριαρᾶ καὶ παρατηρεῖ:

Δὲ βλέπω νὰ διαφωνεῖ οὐσιαστικὰ μαζί μου ὁ κ. Κριαρᾶς, παρὰ σ' ἓνα σημεῖο. Πιστεύει πῶς εἶναι κέρδος τῶν Γραμμάτων μας ἂν ὁ κ. Δημαρᾶς ἐγκαταλείψῃ ὀριστικὰ τὴ λογοτεχνικὴ κριτικὴ κι' ἀφοσιωθεῖ στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. Καὶ δὲ θὰ δυσκολευόμουν (παρὰ τίς ἐπιφυλάξεις μου γιὰ ὀρισμένους μορφῆς φιλολογικῶν ἐργασιῶν, προορισμένων, θάλεγε κανεῖς, νὰ μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν οὐσία) νὰ συμφωνήσω καὶ σ' αὐτὸ μαζί του, μὲ τὴν προϋπό-

θεση ὅμως ὅτι ὁ κ. Δημαρᾶς ἔχει πιά ψυχικά ἀποξενωθεί ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς κριτικῆς, γιὰ τὸ ὁποῖο μᾶς εἶχε δεβαιώσει πὺς εἶταν «νευματικά προετοιμασμένος. Γιατὶ τὸ ζήτημα πρέπει νὰ περιοριθεῖ στὶς ἐμφυτες προδιαθέσεις καὶ τὶς προβλεπόμενες δυνατότητες τοῦ κ. Δημαρᾶ. Τέλος, πραγματικὸ κέρδος τῶν Γραμμῶν μας θὰ θεωροῦσα, ἂν μπορούσε ὁ κ. Δημαρᾶς νὰ μᾶς δώσει μιὰ σύνθεση Ἐπιστήμης καὶ Λογοτεχνίας, πράγμα, πού, ὅπως νομίζω, δὲν κατόρθωσε μὲ τὶς ἐξαιρετικὰ ἐντιμες, κατὰ τ' ἄλλα, σελίδες τοῦ «Κωστή Παλαμά» του.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΙΝΗΣ

Ὁ «Κοχλίας».

Κύριε Διευθυντά,

Παρακαλῶ νὰ διορθωθεῖ μιὰ πληροφορία ἀνακριδῆς.

Στὴ μελέτη του γιὰ τὴν πνευματικὴ κίνηση τῆς Θεσσαλονίκης (τεῦχος 1ης Ἰουνίου 1948), ὁ κ. Γ. Ζωγράφης μὲ κάνει ἐσφαλμένα ἰδρυτὴ τοῦ, κατὰ τὴν γνώμη του, συρρεαλιστικοῦ περιοδικοῦ «Κοχλίας».

Δὲν εἶμαι ὁ ἰδρυτής.

Ἰδρυτὲς εἶναι οἱ τρεῖς συνδιευθυντὲς τοῦ περιοδικοῦ: ὁ Γεώργιος Κιτσόπουλος, ὁ Γιάννης ὁ Σβορώνος καὶ ὁ Λευτέρης Κονιόρδος.

Αὐτὰ γιὰ τὴν ἀκρίβεια.

Μὲ τιμὴ

ΝΙΚΟΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΠΕΝΤΖΙΚΗΣ

Καὶ πάλι τὸ «μπά».

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἑστία».

Διάβασα στὸ τεῦχος σου 1 Ἰουνίου ἔ. ἔ. ἀρ. 502 ὅσα γράφει γιὰ τὸ «μπά» ὁ κ. Μ. Γ. Σωτηρίου, ἀπὸ τῆ Ρόδου. Σ' αὐτὰ ἔχω νὰ προσθέσω κι' ἐγὼ ὅτι καὶ στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα μου, στὰ Βουρλά τῆς Μ. Ἀσίας.—πολὺ κοντὰ στὴ Σμύρνη.—τὸ «μπά» λεγόταν μὲ τὴ σημασία τοῦ «ναί».

Θυμοῦμαι μάλιστα ὅτι κάποτε διευθυντῆς τῆς ἐκεῖ «Ἀναξαγορείου Σχολῆς» ἦταν ὁ μακαρίτης Α. Δουκιανός, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, πού μὲ ἀπορία ἀκούγε τὴ χρῆση αὐτῆ τοῦ «μπά», γι' αὐτό, κάθε φορά πού τὸ ἔλεγαν οἱ μαθητὲς του, ρωτοῦσε στερεότυπα: «μπά, ναί, ἢ μπά, ὄχι;», πού εἶχε μείνει ἱστορικό.

Θεσσαλονίκη, 4 Ἰουνίου 1948

Δικός σου

ΛΑΜΠΡΟΣ Α. ΠΑΡΑΡΑΣ

Ἡ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ἡ προτίμηση τῶν περισσότερῶν ζωγράφων στὶς γραφικὲς ἀπόψεις καὶ στὸ τουριστικὸ ἐνδιαφέρον.— Ἡ κοινὴ τοπιογραφία τοῦ κ. Συρίγου. Μερικὲς ὕδατογραφίαι του ἀπὸ τὴ Ρόδο πού

ξεχωρίζουν.— Οἱ μικροὶ κομφοὶ σχεδιασμένοι πίνακες τοῦ κ. Παπαγεωργίου εἶναι προτιμότεροι ἀπὸ τὶς μεγάλες ρητορικὲς του συνθέσεις πού δὲν ταιριάζουν στὴν ἰδιοσυγκρασία του.— Ἡ συνδρομὴ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου στὶς πνευματικὲς μᾶς ἐκδηλώσεις.— Ἐκθεση τῆς κ. Μπερτσᾶ στὴν αἴθουσα του.— Λυρική εὐαισθησία χρώματος καὶ ποικιλία τεχνολογίας, ἐξπρεσιονιστικῆς, συρρεαλιστικῆς, διακεσματικῆς καὶ ἐξιδανικευμένου ρεαλισμοῦ.— Τοπία στερεὰ συγκροτημένα καὶ λυρικά χρωματισμένα.

Πρέπει κάθε φορά νὰ τὸ ξαναλέω ὅτι οἱ περισσότεροὶ ζωγράφοι μας δὲν μπόρεσαν ἀκόμα νὰ ξετινάξουν ἀπὸ πάνω τους τὴν ἐμμονὴ ἰδέα πού κυριαρχεῖ τὴν ἐπαγγελματικὴ τους ἀσχολία ὅτι πρέπει νὰ μᾶς δώσουν ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ φύση τὶς γραφικώτερες ἀπόψεις, τὶς πιὸ εὐχάριστες στὸ μάτι κι' ἂν ἀκόμη ἔχομε δεσθεῖ νὰ τὶς βλέπουμε. Ἴσως νομίζουν ὅτι ἔτσι θάχουν μεγαλύτερη ἐπιτυχία στὸ κοινόν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀφοσίωσή τους στὰ ἴδια πράγματα, στὰ εὐκόλα καὶ πρόχειρα, πῆραν τὴ συνήθεια νὰ μένουν κολλημένοι σὲ μιὰ παλιὰ καὶ μουχλιασμένη ἀντίληψη. Κι' ἂν καμμιά φορά ξυπνήσει μέσα τους κάποια φιλοδοξία νὰ ποῦν κάτι καινούργιο, ἢ καθιερωμένη συνήθεια δὲν τοὺς ἀφήνει τὴν ἐλευθερία νὰ ἀνανεώσουν τὰ τεχνικά τους μέσα πού θάδιναν στὸ ἔργο τους κάποια φρέσκη πνοή, ἔναν ζωνρὸ παλμὸ στὴ γραμμὴ καὶ στὸ χρῶμα καὶ στὴ σύνθεσή τους. Τὸ πιὸ πολὺ ὅμως θέλουν νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν περιέργειά μας γιὰ τὶς ὁμορφιὲς τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν καὶ γυρίζουν τὰ βουνὰ καὶ τὶς κοιλάδες τῆς ὑπαίθρου, τὰ λιμάνια καὶ τὶς παραλίες τῶν νησιῶν, τὰ δρομάκια καὶ τὰ σπιτάκια τῶν παλιῶν μεσαιωνικῶν πολιτειῶν. Ἀλλὰ κανένα ἀπὸ τὰ δημοσιογραφικὰ αὐτὰ ρεπορτάζ δὲν ξεπερνάει τὸ τουριστικὸ ἐνδιαφέρον καὶ δὲν διεγείρει μέσα μας κανένα αἰσθητικὸ κίνημα, γιὰ νὰ μὴν πῶ συγκίνηση. Νά ὁ κ. Συρίγος μᾶς δείχνει στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Παρνασσοῦ μιὰ ὀλόκληρη σειρά ἀπόψεις τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἀπὸ τὴν Ἰδρα, ἀπὸ τὴν Κρήτη κτλ. κι' ἀρκετὲς ἀπὸ τὴ Ρόδο πού ἔχει τόση ἐπικαιρότητα μὲ τὴν πρόσφατη ἀπόκτηση τῆς ἐλευθερίας της. Ἀλλὰ ὁ ζωγράφος περιέφερε τὴ ματιὰ του πάνω στὴν ποικιλία τῶν θεμάτων του χωρὶς νὰ μᾶς ξαφνιάσει μὲ καμμιάν ἀνεπάντητη ἀνακάλυψή του ἀπὸ τοὺς μαγικοὺς αὐτοὺς τόπους τοῦ παραμυθιοῦ, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὰ θαυμαστὰ σχήματα καὶ χρώματα πού πλημμυρίζουν τὴ φαντασία μας καὶ μόνο μὲ τὸ ἀκουσμά τους. Καὶ ὅμως εἶχε τόσο πολὺλες ἐντυπώσεις ἀπὸ τὶς περιουσίες του αὐτὲς ὥστε ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐλαιογραφίαι θέλησε νὰ μᾶς τὶς δώσει μὲ εὐκολώτερα καὶ γρηγορώτερα μέσα ἐμπιστευόμενος τὸ πινέλο του στὸ φτερωτὸ περπάτημα τῆς ὑδατογραφίας.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ παρατηρήσω ὅτι πολὺ σπάνια ἢ τεχνικὴ του μαρτυράει ὅτι ξέρει τὰ μυστικά της, ἢ πινελιά του ἔχει πάντα τὸ ἴδιο